

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ  
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА  
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

**УНІВЕРСИТЕТСЬКА БІБЛІОТЕКА:  
СУЧАСНИЙ ФОРМАТ ОСВІТНЬО-НАУКОВОЇ  
ДІЯЛЬНОСТІ В ПЕРІОД ГЛОБАЛЬНИХ  
ВИКЛИКІВ**

**МАТЕРІАЛИ**

Всеукраїнської науково-практичної конференції

20 листопада 2025 року

*Національний університет кораблебудування  
імені адмірала Макарова,  
Наукова бібліотека*

Миколаїв–НУК–2025

**ОРГАНІЗАТОРИ:**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
УКРАЇНСЬКА БІБЛІОТЕЧНА АСОЦІАЦІЯ  
Національний університет кораблебудування  
імені адмірала Макарова  
Наукова бібліотека

**Матеріали публікуються за оригіналами, наданими авторами.  
Претензії до організаторів не приймаються.**

**Відповідальний за випуск Т. М. Костирко**

**Університетська бібліотека: сучасний формат освітньо-наукової діяльності в період глобальних викликів : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 20 листоп. 2025 р. – Миколаїв : НУК, 2025.**

До збірки матеріалів конференції увійшли доповіді та виступи з нагальних питань діяльності бібліотек закладів вищої освіти (ЗВО), а саме: функціонування університетських бібліотек в умовах війни; розвиток теорії інтелекту в сучасних умовах обробки великих даних; зарубіжні практики впровадження управління дослідними даними в університетських бібліотеках; роль бібліотеки у формуванні навичок інформаційної, медійної та цифрової грамотності; використання управлінського потенціалу в бібліотеці для забезпечення освітнього і наукового процесів ЗВО під час війни; роль університетської бібліотеки у впровадженні інструментів штучного інтелекту (ШІ) в освітній і науковій діяльності з дотриманням принципів академічної доброчесності; формування політики використання ШІ в освітньому процесі; форми співпраці музеїв і бібліотек ЗВО.

**УДК 027.7**

© Національний університет кораблебудування  
імені адмірала Макарова, 2025

© Наукова бібліотека Національного університету  
кораблебудування імені адмірала Макарова, 2025

## З М І С Т

|                                                                                                                                                                                                  |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <b>БЄЛОДЄД О. В.</b> Наукові пріоритети в роботі Наукової бібліотеки університету .....                                                                                                          | 5   |
| <b>БІЛОНОЖКО К. С.</b> Університетська бібліотека, академічна доброчесність і штучний інтелект: формування політики використання ШІ в освітньому процесі .....                                   | 11  |
| <b>ДМИТРИЧЕВА В. І.</b> Роль бібліотеки у формуванні навичок інформаційної, медійної та цифрової грамотності громадян .....                                                                      | 14  |
| <b>КАРТУЗОВ К. М.</b> Використання цифрових ресурсів державних архівів у викладанні гуманітарних дисциплін на прикладі фонду «Канцелярія Миколаївського військового губернатора» .....           | 19  |
| <b>КИРИЧОК І. В., БАБАК Т. О., КРАСЮКОВА О. О.</b> Університетська бібліотека як простір психосоціальної підтримки: зарубіжний та вітчизняний досвід .....                                       | 24  |
| <b>КОСТИРКО Т. М.</b> Трансформація університетської бібліотеки: досвід минулого та виклики майбутнього .....                                                                                    | 40  |
| <b>КУЛИК Є. В.</b> Інституційна модель відкритої науки: політики, сервіси та впровадження .                                                                                                      | 47  |
| <b>КУЗНЕЦОВА І. В.</b> Бібліотечна діяльність крізь призму соціокультурних змін .....                                                                                                            | 53  |
| <b>МАТВІЄНКО О. Б.</b> Використання мовних моделей штучного інтелекту в роботі університетської бібліотеки .....                                                                                 | 63  |
| <b>МОЛЧАНОВА С. А.,</b> .....                                                                                                                                                                    | 66  |
| <b>МАЦЕЙ О. О.</b> Інклюзивність і життєстійкість: важливі орієнтири університетських бібліотек .....                                                                                            | 67  |
| <b>СІМОНЕНКО Н. Є.</b> Популяризація науки засобами бібліотеки закладу вищої освіти .....                                                                                                        | 73  |
| <b>СТЕЦЕНКО Н. С.</b> Університетська бібліотека – скарбниця знань і простір еколого-правового просвітництва .....                                                                               | 78  |
| <b>ТЕЛЬПИШ О. А.</b> Роль Наукової бібліотеки університету в реалізації завдань патріотичного виховання молоді (з досвіду роботи) .....                                                          | 84  |
| <b>ХАЄЦЬКИЙ О. П.</b> Бібліотеки та музеї закладів вищої освіти: форми співпраці .....                                                                                                           | 93  |
| <b>ЦОКАЛО О. О., ТКАЧЕНКО Д. В.</b> Роль бібліотеки МНАУ у впровадженні інструментів штучного інтелекту в освітній і науковій діяльності з дотриманням принципів академічної доброчесності ..... | 99  |
| <b>ШАМРАЙ-ЯБЛОНСЬКА Н. А.</b> Слово як зброя: книги про війну та суспільна потреба бібліотек говорити про них .....                                                                              | 109 |
| <b>ШАРОНОВА Н. В., ВОРЖЕВІТІНА А. І.</b> Розвиток теорії інтелекту в сучасних умовах обробки великих даних .....                                                                                 | 114 |
| <b>ШЕМАЄВ О. О.</b> Фонди університетських бібліотек як елемент формування та збереження документальної спадщини промоції здоров'я в Україні .....                                               | 118 |
| <b>ШЕМАЄВА Г. В.</b> Зарубіжні практики впровадження RDM в університетських бібліотеках .....                                                                                                    | 124 |

УДК 001:027.7:378.4(477.73)

**Бєлодєд О. В.,**  
заступник директора з наукової роботи,  
Наукова бібліотека,  
Національний університет кораблебудування  
імені адмірала Макарова,  
просп. Героїв України, 9,  
м. Миколаїв, Україна,  
[olena.beloded@nuos.edu.ua](mailto:olena.beloded@nuos.edu.ua)

## НАУКОВІ ПРІОРИТЕТИ В РОБОТІ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ УНІВЕРСИТЕТУ

***Анотація.** У статті розглянуто наукові пріоритети та основні напрями діяльності Наукової бібліотеки Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова. Визначено її роль у забезпеченні інформаційно-аналітичного супроводу досліджень, розвитку наукової комунікації та підвищенні ефективності наукової роботи університету. Проаналізовано соціологічні, маркетингові та наукометричні дослідження бібліотеки, участь у наукових заходах, підготовку публікацій і методичних матеріалів. Підкреслено значення бібліографічної та біобібліографічної діяльності у популяризації наукових здобутків і підвищенні академічної видимості університету. За підсумками аналізу окреслено роль бібліотеки як наукового й інформаційно-комунікаційного центру закладу вищої освіти.*

***Ключові слова:** наукова бібліотека, наукова діяльність, наукові пріоритети, соціологічні дослідження, маркетингові дослідження, наукометрія, наукові публікації, конференції та семінари, бібліографічні покажчики, Інституційний репозитарій, наукова комунікація, університетська наука.*

Наукова діяльність бібліотеки закладу вищої освіти є невід'ємною складовою її функціонування та розвитку. Сучасна бібліотека перестала бути лише сховищем інформаційних ресурсів і перетворилася на повноцінного партнера та активного учасника науково-дослідного процесу університету. Вона активно долучається до дослідницької роботи, організовує наукові заходи, популяризує результати наукової діяльності, сприяє розширенню наукової комунікації та інтеграції університетської науки у світовий простір, забезпечує інформаційно-аналітичну підтримку досліджень. Протягом багатьох років вагоме місце в діяльності Наукової бібліотеки НУК імені адмірала Макарова займає наукова робота.

У 2010 році, на підставі рішення Вченої ради НУК ім. адм. Макарова (Протокол № 7 від 17.09.2010 р.), за вагомий внесок в інформаційне забезпечення освітнього та наукового процесів бібліотеці присвоєно статус «Наукова». Наукова діяльність бібліотеки здійснюється відповідно до стратегій розвитку, які розробляються на п'ятирічні періоди та визначають основні напрями її функціонування.

Розглянемо основні напрямки наукової діяльності Наукової бібліотеки НУК імені адмірала Макарова. Це – соціологічні, маркетингові та наукометричні дослідження,

організація та участь у наукових заходах, підготовка наукових публікацій, популяризація наукових досягнень університету, інформаційно-аналітична підтримка науки, науково-методична робота. У цьому контексті важливим є аналіз напрямів, форм і результатів наукової роботи бібліотеки, які визначають її внесок у розвиток освітнього та наукового середовища університету.

Науково-дослідницька робота є важливою складовою багатогранної наукової діяльності Наукової бібліотеки НУК імені адмірала Макарова. Нові завдання, які стають перед бібліотекою, окреслюють діапазон науково-дослідницької діяльності, формують та визначають нові актуальні теми досліджень. У структурі науково-дослідницької діяльності Наукової бібліотеки виокремлюються такі основні види досліджень: соціологічні, маркетингові та наукометричні дослідження.

Для оцінки ресурсного потенціалу, вивчення закономірностей діяльності бібліотеки та її користувачів, визначення якості обслуговування й ефективності наданих послуг, а також прогнозування попиту на бібліотечно-інформаційні ресурси Наукова бібліотека проводить соціологічні, маркетингові дослідження та моніторинги, зосереджуючи увагу на найактуальніших темах і напрямках. Науково-дослідницька робота періоду 2020–2025 років характеризується різноманітністю видів та тематики досліджень, які спрямовуються на забезпечення якісних змін усіх складових бібліотечно-інформаційної діяльності відповідно до нагальних завдань, які стоять перед бібліотекою. Зокрема, упродовж цих років було здійснено низку досліджень: «Моніторинг з питань академічної доброчесності», «Історія НБ НУК ім. адм. Макарова: дати, факти, події (до 100-річчя заснування)», «Життя в екосистемі: ставлення здобувачів освіти до питань охорони довкілля», «Миколаївські бібліотеки закладів вищої освіти в період глобальних викликів (аналіз діяльності 2020–2022 рр.)», «Аналіз використання бібліотечних ресурсів аспірантами ЗВО».

Поряд із соціологічними та маркетинговими дослідженнями Наукова бібліотека регулярно проводить наукометричні дослідження, які допомагають відстежувати результативність наукової діяльності університету, окреслювати провідні напрями досліджень, рівень міжнародної співпраці та сприяють підвищенню якості наукових публікацій. Результати проведених соціологічних і наукометричних досліджень було представлено у доповідях та виступах співробітників НБ на науково-практичних конференціях та семінарах, організованих Науковою бібліотекою НУК імені адмірала Макарова. Вони також доступні на сайті Наукової бібліотеки НУК: <https://lib.nuos.edu.ua/>, у

розділі «Наукова діяльність» («Дослідження») та в Інституційному репозитарії НУК: <https://eir.nuos.edu.ua> у підфонді «Дослідження». Таким чином, соціологічні та наукометричні дослідження виступають важливим інструментарієм стратегічного управління бібліотекою, забезпечуючи об'єктивну інформаційну основу для підвищення якості обслуговування, розвитку наукової діяльності та зміцнення наукової репутації університету.

Наукова діяльність бібліотеки знаходить своє відображення в організації та проведенні науково-практичних конференцій, семінарів, круглих столів та інших фахових заходів, присвячених актуальним питанням розвитку бібліотечно-інформаційної справи. Попри виклики, пов'язані з пандемією і воєнним станом, Наукова бібліотека НУК імені адмірала Макарова, як обласний методичний центр бібліотек ЗВО, щороку організовує та проводить науково-практичні конференції, семінари (в офлайн та онлайн форматах). Ці заходи сприяють професійному зростанню бібліотечних фахівців, обміну досвідом і утвердженню бібліотеки як важливого науково-освітнього та культурного центру. Фахівці Наукової бібліотеки беруть активну участь у цих професійних зібраннях, презентуючи власні напрацювання та обмінюючись досвідом з актуальних питань бібліотечної справи. Матеріали доповідей і виступів опубліковані у збірниках конференцій та доступні на сайті Наукової бібліотеки: <https://lib.nuos.edu.ua/>, у розділі «Наукова діяльність» → «Конференції та семінари»: <https://surli.cc/eslbdg>.

Співробітники Наукової бібліотеки активно долучаються до професійного життя бібліотечної спільноти на національному й міжнародному рівнях, ефективно використовуючи сучасні інтернет-технології. Вони вдосконалюють фахові компетентності шляхом участі у конференціях, семінарах, вебінарах та тренінгах, які організовує ВГО Українська бібліотечна асоціація (УБА), Секція університетських бібліотек УБА, Харківське обласне відділення ВГО УБА, Державна науково-технічна бібліотека України, Наукова бібліотека Українського державного університету науки і технологій та інші бібліотеки закладів вищої освіти (ЗВО). Фахівці бібліотеки беруть участь у наукових форумах не лише як слухачі, а й презентують власний досвід у доповідях, виступах та публікаціях у збірниках матеріалів конференцій та фахових журналах. Це дозволяє презентувати власний досвід на всеукраїнському й міжнародному рівнях, обмінюватися практиками та впроваджувати інноваційні рішення у діяльність бібліотеки.

Досвід співробітників бібліотеки регулярно висвітлюється на сторінках вітчизняних і зарубіжних електронних наукових та фахових видань, серед яких «Biuletyn EBIB»,

«INFOTOPOS», «Бібліотечний Меркурій», «Бібліотечний форум», а також у матеріалах всеукраїнських та міжнародних конференцій. Публікації фахівців бібліотеки доступні в Інституційному репозитарії НУК імені адмірала Макарова: <https://eir.nuos.edu.ua>

Загалом, публікаційна діяльність Наукової бібліотеки охоплює широкий спектр напрямів: підготовку наукових статей, методичних рекомендацій, бібліографічних покажчиків в електронному та друкованому форматах. Серед вагомих напрацювань співробітників бібліотеки слід відзначити:

- збірник наукових статей та матеріалів

Університетська бібліотека: від традиційної до цифрової. 100-річчю Наукової бібліотеки університету присвячується : зб. наук. ст. та матеріалів / за заг. ред. Т. М. Костирко. – Миколаїв : НУК, 2020. – 414 с.

- розділ до колективної монографії

Kostyrko, T. N. Forming of personality mediacompetence in the conditions of digital technologies development / T. N. Kostyrko // Text in media cultural space : collective monograph / O. S. Filatova, S. V. Huzenko, N. M. Filippova, T. N. Kostyrko etc. – Riga : Baltija Publishing, 2020. – P. 38–55.

Окрім цього, працівники бібліотеки щороку долучаються до підготовки навчально-методичних рекомендацій та навчальних посібників. Всі видання бібліотеки представлені в Інституційному репозитарії НУК імені адмірала Макарова: <https://eir.nuos.edu.ua>

Важливим інструментом популяризації наукових надбань вчених є створення бібліографічних та біобібліографічних покажчиків, які є науковим інструментом пошуку, аналізу та поширення наукових знань та сприяють підвищенню видимості й академічного статусу університету. Співробітники Наукової бібліотеки готують тематичні, персональні біобібліографічні покажчики, які доступні для користувачів на сайті НБ у розділі «Наукова діяльність. Бібліографічні видання» та розміщені в Інституційному репозитарії НУК: <https://eir.nuos.edu.ua>

Наукова бібліотека НУК імені адмірала Макарова є комунікаційним та інформаційним центром університету, що забезпечує поширення, збереження й популяризацію результатів наукової діяльності. Фахівці бібліотеки активно долучаються до загальноуніверситетських освітянських подій, організовуючи тематичні заходи, книжково-ілюстративні виставки, розгорнуті експозиції, презентації, які демонструють результати наукової діяльності вчених, викладачів університету.

Важливим засобом підвищення репутації ЗВО, сприяння науковій комунікації в академічному середовищі є створення та редагування статей про науковців університету у Вікіпедії. Це ще один напрямок, який реалізує Наукова бібліотека з метою популяризації наукових надбань вчених університету, висвітлення їх ролі в розвитку науки держави та світу. Отже, бібліотека університету – це активний учасник наукового процесу, який забезпечує відкритість, доступність наукових досягнень університетської спільноти.

Одним із важливих напрямів наукової діяльності є формування наукових електронних ресурсів, організація доступу до міжнародних електронних баз даних, підтримка інституційного репозитарію, що забезпечує відкритий доступ до результатів наукових досліджень, сприяє підвищенню впізнаваності авторів і наукового потенціалу університету. Крім того, фахівці бібліотеки створюють і актуалізують профілі науковців вишу у Scopus, Web of Science, Google Scholar, готують аналітичні звіти для атестацій, акредитацій тощо. Також здійснюється консультаційна допомога щодо вибору наукових журналів, підготовки публікацій та роботи з міжнародними ідентифікаторами авторів. Таким чином інформаційно-аналітична діяльність сприяє підвищенню ефективності досліджень, зростанню публікаційної активності та зміцненню наукового потенціалу університету.

Наукові аспекти науково-методичної роботи Наукової бібліотеки НУК спрямовані розроблення методичних матеріалів для фахівців бібліотеки з метою вдосконалення бібліотечних процесів, інформаційно-бібліографічного обслуговування користувачів, реклами бібліотеки тощо. Фахівцями бібліотеки розроблено рекомендації з питань організації комплексних форм бібліографічного інформування користувачів, реклами діяльності бібліотеки у віртуальному просторі та інш. Крім того, працівниками бібліотеки створюються методичні матеріали для користувачів, що містять рекомендації щодо створення бібліометричного профілю науковця для здобувачів наукових ступенів, підвищення публікаційної активності магістрантів та аспірантів тощо.

Ключове значення для підтримки науково-дослідної та освітньої діяльності в університеті має професійність бібліотекарів – посередників між науковими дослідженнями та інформаційними ресурсами. Фахівці Наукової бібліотеки постійно навчаються, підвищуючи рівень своєї інформаційної та медіаграмотності, що не тільки підтримує їх професійну кваліфікацію, але й сприяє ефективній науковій комунікації в університеті. За період 2020–2025 рр. всі співробітники Наукової бібліотеки двічі проходили навчання на курсах підвищення кваліфікації при Миколаївському обласному інституті післядипломної

педагогічної освіти.

Протягом 2024–2025 років фахівці Наукової бібліотеки долучалися до навчання у XIII та XIV Всеукраїнських онлайн-школах бібліотечного журналіста (ШБЖ), які проводила Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка. Участь у Школі бібліотечного журналіста надала фахівцям бібліотеки нові знання та ідеї для професійного розвитку. Після проходження курсу й виконання тестових завдань вони отримали сертифікати.

З метою підвищення якості інформаційного супроводу науково-дослідного процесу університету провідні фахівці Наукової бібліотеки систематично беруть участь у вебінарах, які організовують Державна науково-технічна бібліотека України, Наукова бібліотека Українського державного університету науки і технологій (м. Дніпро), Секція університетських бібліотек УБА, компанії Elsevier, Clarivate та інші.

Отже, Наукова діяльність Наукової бібліотеки НУК імені адмірала Макарова є важливою складовою її розвитку та підтверджує роль бібліотеки як активного учасника освітнього й наукового середовища університету. Наука – це рушій розвитку. Реалізація наукових пріоритетів бібліотеки забезпечує її сталий розвиток, підвищує якість наукового супроводу університету та сприяє інтеграції його наукових досягнень у міжнародний науковий простір. Подальший розвиток наукової діяльності бібліотеки пов'язаний із розширенням спектра досліджень, поглибленням співпраці з науковцями, упровадженням інструментів відкритої науки та підвищенням ролі бібліотеки у підтримці дослідницьких процесів університетської спільноти.

**Bielodied Olena,**

Deputy Director for Research,

Scientific Library of the Admiral Makarov National University of Shipbuilding

#### **SCIENTIFIC PRIORITIES IN THE WORK OF THE UNIVERSITY SCIENTIFIC LIBRARY**

**Abstract.** *The article examines the scientific priorities and key areas of activity of the Scientific Library of Admiral Makarov National University of Shipbuilding. The Library's role in providing information and analytical support for research, fostering scholarly communication, and enhancing the effectiveness of the University's scientific work is outlined. The study analyses the Library's sociological, marketing, and scientometric research, its participation in scientific events, and its preparation of publications and methodological materials. The significance of bibliographic and biobibliographic activities in promoting the University's scholarly achievements and increasing its academic visibility is emphasized. Based on the analysis, the Library is characterized as a scientific, information, and communication centre of a modern higher education institution.*

**Keywords:** *scientific library; scientific activity; scientific priorities; sociological research; marketing*

research; scientometrics; scholarly publications; conferences and seminars; bibliographic indexes; institutional repository; scholarly communication; university science.

УДК 004.8:027.7

**Білоножко К. С.,**  
завідуюча інформаційно-бібліографічним  
відділом, Наукова бібліотека,  
Національний університет кораблебудування ім. адм. Макарова,  
просп. Героїв України, 9,  
м. Миколаїв, Україна,  
[kateryna.bilonozhko@nuos.edu.ua](mailto:kateryna.bilonozhko@nuos.edu.ua)

## УНІВЕРСИТЕТСЬКА БІБЛІОТЕКА, АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ І ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ: ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКИ ВИКОРИСТАННЯ ШІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

**Анотація.** У статті розглянуто роль університетської бібліотеки у формуванні культури академічної доброчесності та розвитку відповідального використання технологій штучного інтелекту (ШІ) в освітньому процесі. Проаналізовано нормативні підходи до забезпечення академічної доброчесності в закладі вищої освіти, окреслено виклики й можливості, пов'язані з упровадженням інструментів ШІ, а також визначено практичні напрями діяльності Наукової бібліотеки НУК у контексті розробки інституційної політики використання ШІ.

**Ключові слова:** академічна доброчесність, університетська бібліотека, штучний інтелект, інформаційна культура, освітній процес, політика використання ШІ.

Академічна доброчесність є фундаментальною умовою забезпечення якості освітнього та наукового процесів у закладах вищої освіти. Вона охоплює дотримання етичних норм у навчанні та дослідженнях, запобігання плагіату, розвиток інформаційної грамотності, формування відповідального ставлення до використання інформаційних ресурсів і результатів інтелектуальної діяльності.

У Національному університеті кораблебудування імені адмірала Макарова (НУК) питання академічної доброчесності врегульовано відповідними нормативними документами, зокрема Положенням про запобігання та виявлення плагіату у навчальній та науково-дослідній роботі учасників освітнього процесу та науковців НУК ім. адм. Макарова та Положенням «Про академічну доброчесність у НУК ім. адм. Макарова».

Популяризація академічної доброчесності серед освітнього процесу здійснюється через реалізацію системи заходів: